

EZ AZ ELŐTERJESZTÉS A KÉPVISELŐ-TESTÜLET ÁLLÁSPONTJÁT NEM TÜKRÖZI

Előterjesztés Mórahalom város Képviselő-testülete részére

Előterjesztő: Nógrádi Zoltán polgármester

Iktatószám: MH/13688/2023

Ügyintéző/Témafelelős: Balog László

Tárgy: Döntés a Mórahalom 0406/23 hrsz.-ú ingatlan helyi egyedi védelem alá helyezése tárgyában
Döntés a Mórahalom 0406/334 hrsz. és 0406/124. hrsz. alatt található bunkerek helyi egyedi védelem alá helyezése tárgyában

Véleményező bizottság: Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság
Ügyrendi Bizottság

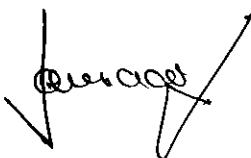
Mellékletek: 3 db építészeti örökségi értékvizsgálat

Jegyző:

Kabinet:

Pénzügy:

Polgármester

EZ AZ ELŐTERJESZTÉS A KÉPVISELŐ-TESTÜLET ÁLLÁSPONTJÁT NEM TÜKRÖZI

Előterjesztés Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete részére

Tisztelt Képviselő-testület!

Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testületének a településkép védelméről és minőségi alakításáról szóló 38/2017. (XII.28.) önkormányzati rendelete (a továbbiakban: Rendelet) tartalmazza a Mórahalom városában helyi védelem alá helyezett ingatlanokat, természeti értékeket, a helyi védelem alá helyezés szabályait.

A védetté nyilvánításról a képviselő-testület rendelettel dönt. Ezen felhatalmazás alapján tájékoztatom a T. Képviselő-testületet, hogy a helyi védelem alá helyezésről, valamint a már helyi védelem alá helyezett értékek megszüntetéséről való döntés hatásköre a T. Képviselő-testületé, ugyanakkor a Rendelet 4. § (4) bekezdése alapján a helyi védelemmel kapcsolatos feladatokat a jegyző látja el.

E rendelet értelmében a védetté nyilvánításra, illetve annak megszüntetésére, hivatalból, a főépítész javaslatára, lakossági kezdeményezésre vagy társadalmi szervezetek kezdeményezése alapján kerülhet sor.

A fentieknek megfelelően javaslom kezdeményezni az Önkormányzat tulajdonában álló, Móradoomb közelében található 0406/23 hrsz. alatt felvett kivett tanya és szőlő, legelő ingatlan védetté nyilvánítását, valamint az ingatlan szomszédságában található, a 0406/334 hrsz. alatt és a 0406/124 hrsz alatt található bunkereket is.

A helyi védelem alá helyezés alapvetően településképi szempontból szükséges. A helyi védelem egyedi és területi lehet. A helyi egyedi védelem: építmény, szobor, emlékmű egészére vagy részletére, vagy a hozzátartozó földrészletre is kiterjedhet. Egyedi védelem tárgya lehet egy-egy értékes növény, illetve növények csoportja is.

Az ingatlan védelem alá helyezését indokolja annak jellegzetes, 1900-as évek elejét idéző kialakítása, melyek megőrzése indokolt az utókor számára.

VI. körzet tanya 8. (hrsz.: 0406/23); rövid leírás:

Az ingatlan a Széksóstói-főcsatorna mentén a Sportcentrum és a Móradoomb körút mellett található. Az ingatlanon csak a főépület található meg, mely kétgenerációs tanya volt kemencével. Az épület a kialakítása alapján, becsülhetően az 1900-1925 körüli években épülhetett. Jelenleg a tanya környéki területek a Futó-Dobó Lovasközpont lovainak legeltetési helye. Az ingatlan 2022. tavaszán került az önkormányzat tulajdonába, tekintettel arra, hogy az épület felújításra szorul, az Önkormányzat pályázati forrás szeretne igénybe venni rá.

Mórahalom, külterület 0406/334 hrsz. rövid leírás:

Az ingatlan Móra-dombtól délkeletre, a fenti tanya mellett található, melyen Tito-Bunker, tüzérségi oldalazómű-kazamata található. Az ingatlan a Thermálgyűrű Kft. tulajdonában található. A két lőirányt pásztázó oldalazómű (kazamata) vélhetően az 1950-es évek elején épült. A kazamata északon beton szárnyfalakkal védett bejárattal rendelkezik. A felszín felett csak a földmés és két lőrése található. A magyar erődítéstörténet utolsó stációja, egy korszak történetének meghatározó emléke, így helyi védelme feltétlenül indokolt.

EZ AZ ELŐTERJESZTÉS A KÉPVISELŐ-TESTÜLET ÁLLÁSPONTJÁT NEM TÜKRÖZI

Előterjesztés Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete részére

Mórahalom, külterület 0406/124 hrsz. rövid leírás:

Az ingatlan Móra-dombtól délkeletre, a fenti tanya mellett található, melyen Tito-Bunker, óvóhely található. Az ingatlan az Önkormányzat tulajdonában van. A földdel borított többhelyiséges óvóhely vélhetően az 1950-es évek elején épült. Az óvóhely két, beton szárnyfalakkal védett bejáratral rendelkezik. A földbe süllyesztett létesítménynek csak a földéme látható, a repeszhatás miatt letört sarkú kialakítással. A magyar erődítéstörténet utolsó stációja, egy korszak történetének meghatározó emléke, így helyi védelme feltétlenül indokolt.

Fentiek alapján javaslom a T. Képviselő-testületnek, hogy az ingatlanok helyi védelem alá kerüljenek és az alábbi határozati javaslatokat elfogadni szíveskedjen!

Nógrádi Zoltán
polgármester

1. sz. Határozati javaslat

1./ Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete megtárgyalta a „*Döntés a Mórahalom 0406/23 hrsz.-ú ingatlan helyi egyedi védelem alá helyezése tárgyában*” című előterjesztést, mellyel a Képviselő-testület egyetért.

2./ Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete az előterjesztés alapján helyi védelemre érdemesnek tartja és helyi védelem alá helyezi az alábbi ingatlant:

- Mórahalom, VI. körzet tanya 8. (0406/23 hrsz.), tulajdonos: Mórahalom Városi Önkormányzat

3./ A Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete felkéri jegyzőt, hogy Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testületének 38/2017/(XII.28.) településkép védelméről és minőségi alakításáról szóló rendelet módosítását kezdeményezze.

Határidő: azonnal

Felelős: 3./ pont: Mórahalom Város jegyzője

Beszámolásra: 2024. márciusi kt.

Erről értesítést kap:

- Mórahalom Város polgármestere
- Mórahalom Város jegyzője
- Irattár.

2. sz. Határozati javaslat

1./ Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete megtárgyalta a „*Döntés a Mórahalom 0406/334 hrsz. és 0406/124. hrsz. alatt található bunkerek helyi egyedi védelem alá helyezése tárgyában*” című előterjesztést, mellyel a Képviselő- testület egyetért.

EZ AZ ELŐTERJESZTÉS A KÉPVISELŐ-TESTÜLET ÁLLÁSPONTJÁT NEM TÜKRÖZI

Előterjesztés Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete részére

2./ Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete az előterjesztés alapján helyi védelemre érdemesnek tartja és helyi védelem alá helyezi az alábbi ingatlanokat:

- Mórahalom, külterület 0406/334 hrsz., tulajdonos: Thermálgyűrű Kft.
- Mórahalom, külterület 0406/124 hrsz., tulajdonos: Mórahalom Városi Önkormányzat

3./ Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete felkéri jegyzőt, hogy Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testületének 38/2017/(XII.28.) településkép védelméről és minőségi alakításáról szóló rendelet módosítását kezdeményezze.

Határidő: azonnal

Felelős: 3./ pont: Mórahalom Város jegyzője

Beszámolásra: 2024. márciusi kt.

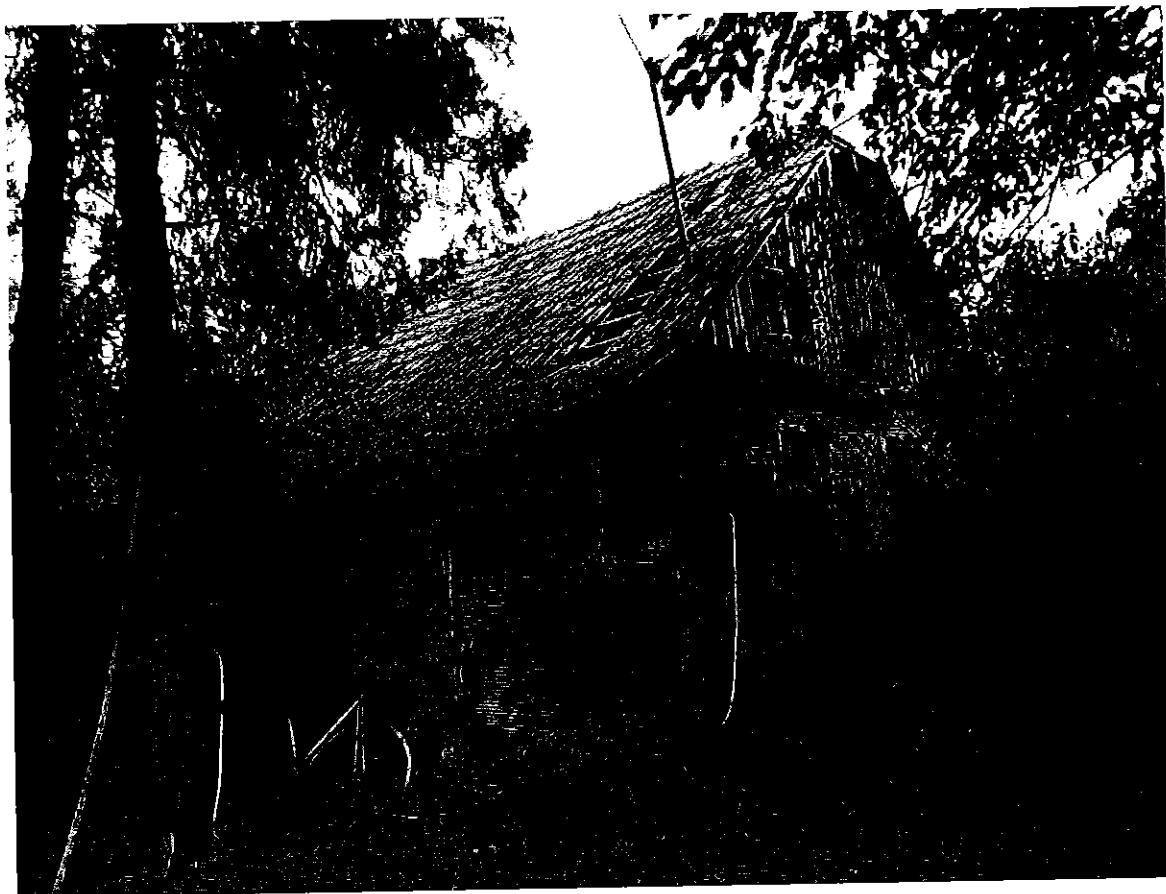
Erről értesítést kap:

- Mórahalom Város polgármestere
- Mórahalom Város jegyzője
- Irattár.

MÓRAHALOM, KÜLTERÜLET, HRSZ.: 0406/23 ALATTI TANYA

ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉGI ÉRTÉKVIZSGÁLATA

(fotódokumentáció és értékvizsgálati lap)

Készítette:

Pap Ádám okl. építész

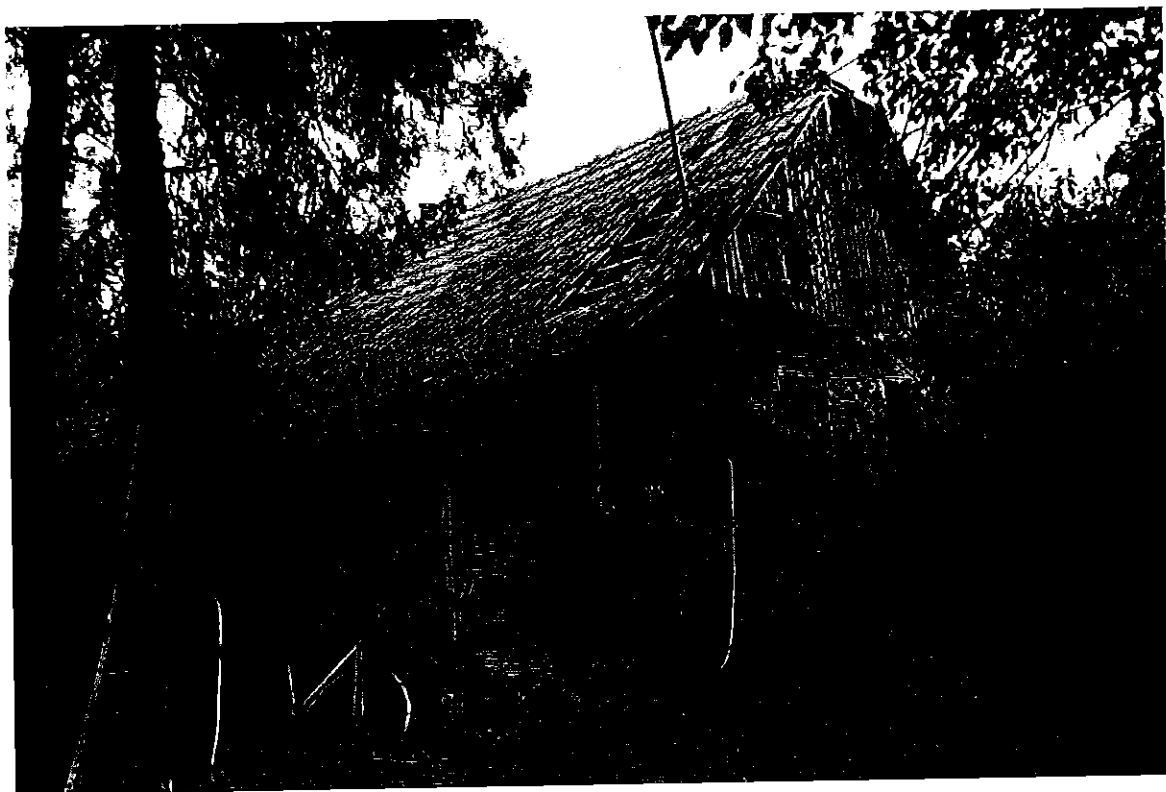
építész vezető tervező - É/1 06 0094

településrendezési vezető tervező - TT1 06 0094

műemléki szakértő - műemléki érték dokumentálása - 21-0221

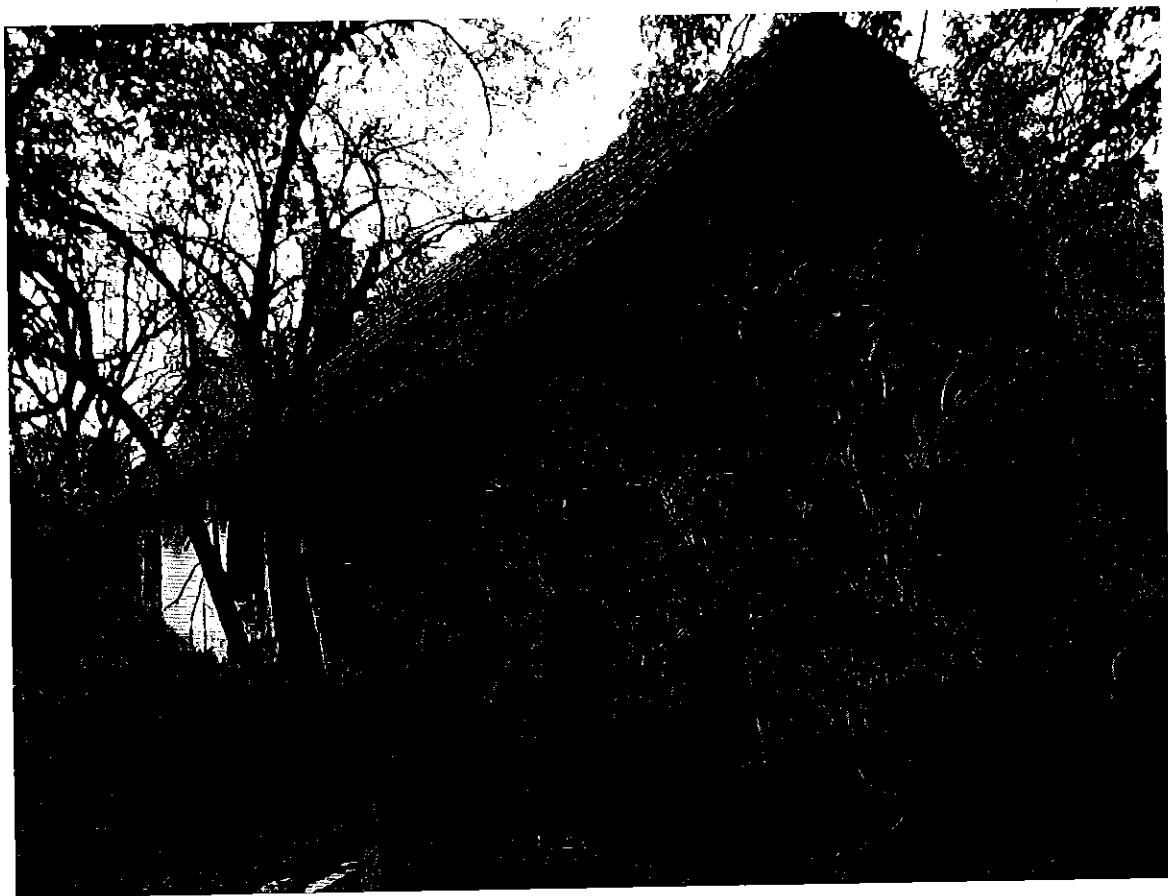
2023. október 22.

FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

A tanya főhomlokzata délről (felül) és a melléktraktus nyugatról (alul)

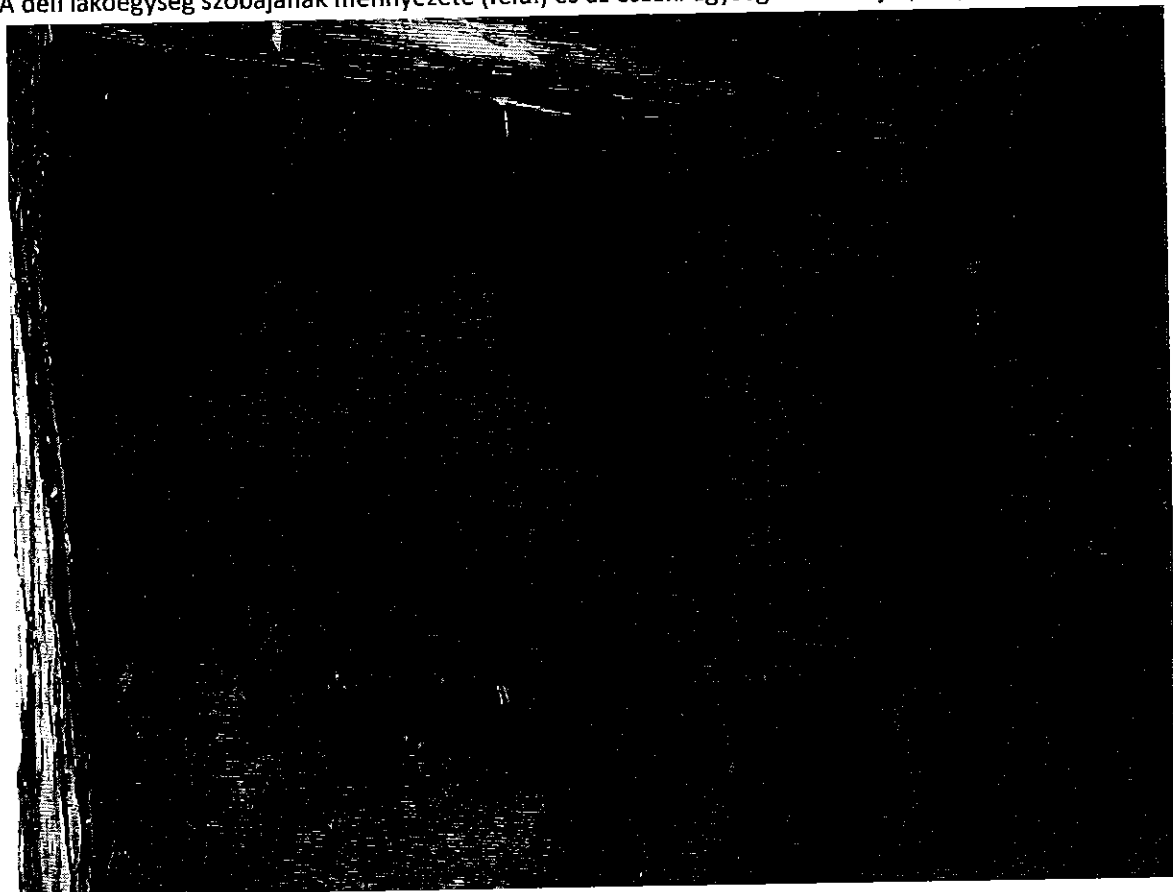

Az északi véghomlokzat deszkaoromzata (felül) és a melléktraktus fióktetőzetének oromzata (alul)

A déli lakóegység szobájának mennyezete (felül) és az északi egység kemencéje (alul)

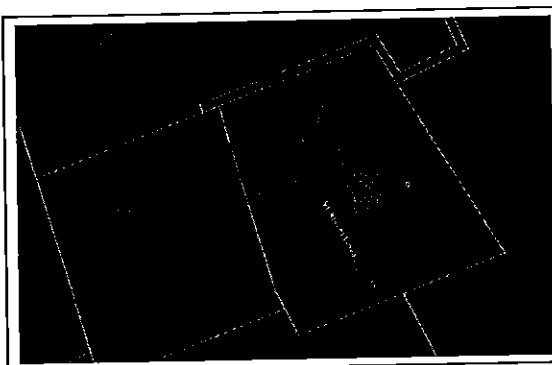

CÍM

Mórahalom, Külterület (hrs.: 0406/23)

BÉPÍTÉS, KÖRNYEZET

Mórahalom külterületén, egykori sömlék északi partján elhelyezkedő, három felől valaha épületekkel körülépített tanyaudvar keleti egysége. Beépítése szabadonálló, a gazdasági épületeknek csak romjai látszanak.

TÖRTÉNETI ÖSSZEFOGLALÓ

Helyén már a XIX. század közepének történeti viszonyaira mérvadó II. katonai felmérés (1819-1869) alsótanyai szelvénye is ábrázol egy tanyát, név megjelölése nélkül. Az 1941-es katonai felmérés nyilvánvalóan a mai épületet ábrázolja, szintén a név megadása nélkül. A kisparaszti tanya jellegzetességei alapján valamikor a XX. század elején épülhetett, de a térképi ábrázolások tanúsága szerint nem zárható ki a XIX. századi előzmény sem. A belterülethez közeli tanyába csak az elektromos áramot vezették be, mára lakatlanná vált, melléképületei jórészt elpusztultak. A lakóépület kéttraktusos elrendezésű, az eredendően kétszer kétszatos főtraktushoz csatlakozik a veranda jellegű melléktraktus, így tömegelrendezése aszimmetrikus. A főtraktus egy alsó (déli) és egy felső lakóegységből áll, ami arra utal, hogy több generáció lakta a házat.

VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

A több periódusban kiépült két lakóegységes tanyaépület képezi a védendő értéket. A vályogfalazatú épület oromzatai deszkából készültek, szerény díszítéssel, egyéb külső tagozat nincs. A helyiségek fölött mestergerendás fafödém van, mindkét lakóegységnek önálló fűtése volt, az északiban a búboskemence még megvan.

KORREKCIÓS JAVASLAT

A meglehetősen romos épület szerkezeti megerősítése, tetőzetének újjáépítése után teljes rekonstrukcióra szorul. A felújítás, korszerűsítés nélkülözhetetlen előfeltétele az értékeit tiszteletben tartó hasznosítás megtalálása.

JAVASOLT VÉDETTSÉG

A tradicionális alsótanyai építészeti környezetet megjelenítő tanya helyi védelme feltétlenül indokolt.

MÓRAHALOM, KÜLTERÜLET, HRSZ.: 0406/124 ALATTI TITO-BUNKER

(ÓVÓHELY)

ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉGI ÉRTÉKVIZSGÁLATA

(fotódokumentáció és értékvizsgálati lap)

Készítette:

Pap Ádám okl. építész
építész vezető tervező - É/1 06 0094
településrendezési vezető tervező - TT1 06 0094
műemléki szakértő - műemléki érték dokumentálása - 21-0221

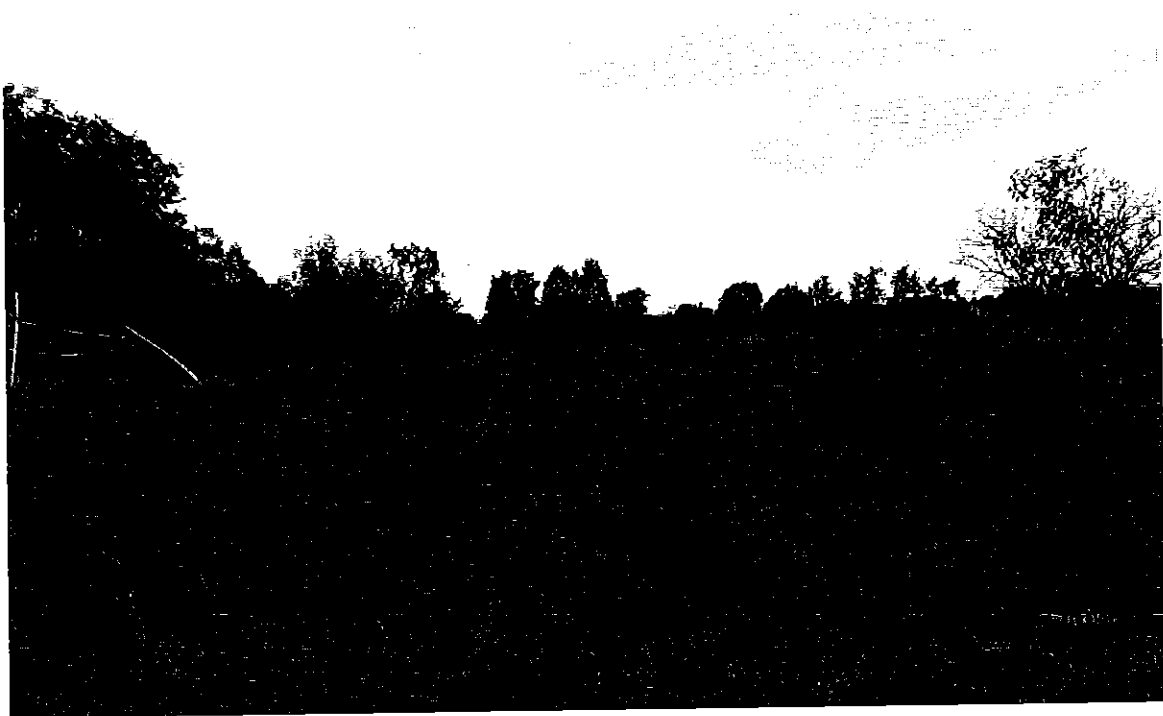
2023. október 22.

FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

A bunker földből kilátszó, lecsapott sarkú földéme (felül) és keleti bejárata (alul)

A bunker földből kilátszó, lecsapott sarkú földéme (felül) és nyugati bejárata (alul)

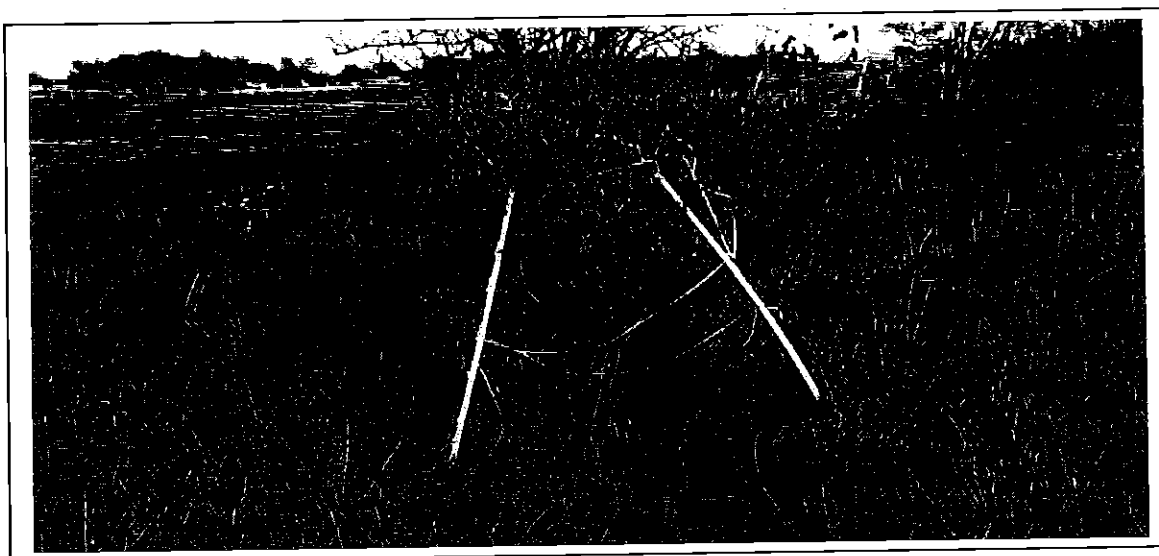
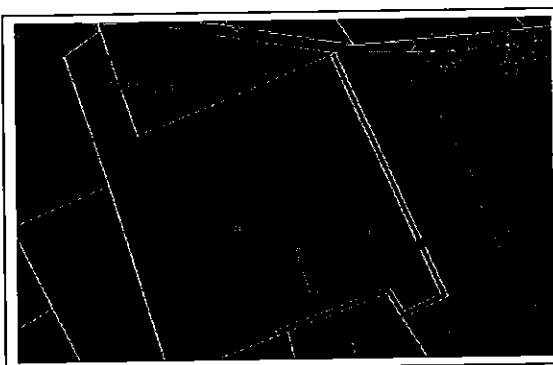

CÍM

Mórahalom, Külterület (hrs.: 0406/124)

BÉPÍTÉS, KÖRNYEZET

Mórahalom külterületén, a Móra-dombtól dél-keletre, kisebb kiemelkedésen, jórészt a földbe süllyesztve található az egykori óvóhely.

TÖRTÉNETI ÖSSZEFOGLALÓ

A Tito vezette Jugoszláviával megromlott viszony következtében kialakult politikai hisztéria vezetett a magyar-jugoszláv határt több mint 600 kilométer hosszban, 10-20 kilométer mélységben kísérő ún. Déli Védelmi Rendszer országerődítésének, a magyar „Maginot-vonalnak” a kiépítéséhez. Az építkezések szovjet hadmérnökök tervei alapján 1952-ben kezdődtek és 1955-ben, Rákosi Mátyás leváltásakor félbeszakadtak. A többezer kiserőd és a földművek megvalósítására az akkori magyar GDP 25%-át költötték el.

Az országerődítés megmaradt eleme a vasbetonból készült, földdel borított többhelyiséges óvóhely, amely két, beton szárnyfalakkal védett bejáratral rendelkezik. Az erődrendszer elemeit egykor futóárkok, földművek és ún. tábori erődítési elemek kapcsolták össze, ezekből mára nem maradt semmi látható nyom.

VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

A szovjet hadmérnökök által készített tőpustervek szerint épült óvóhely. A földbe süllyesztett létesítménynek csak földborításától részlegesen megfosztott földeme látható, a repeszhatás miatt letört sarkú kialakítással.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az objektum kitisztítása, földborításának pótlása és hiányzó vasajtajainak a meglévő tőpustervek szerinti pótlása szükséges. A bejáratok előtti, szárnyfalakkal védett aknába omlott földet szintén el kell távolítani a bejutás biztosításához.

JAVASOLT VÉDETTSÉG

A magyar erődítéstörténet utolsó stációja, egy korszak történetének meghatározó emléke, így helyi védelme feltétlenül indokolt.

MÓRAHALOM, KÜLTERÜLET, HRSZ.: 0406/259 ALATTI TITO-BUNKER

(TÜZÉRSÉGI OLDALAZÓMŰ - KAZAMATA)

ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉGI ÉRTÉKVIZSGÁLATA

(fotódokumentáció és értékvizsgálati lap)

Készítette:

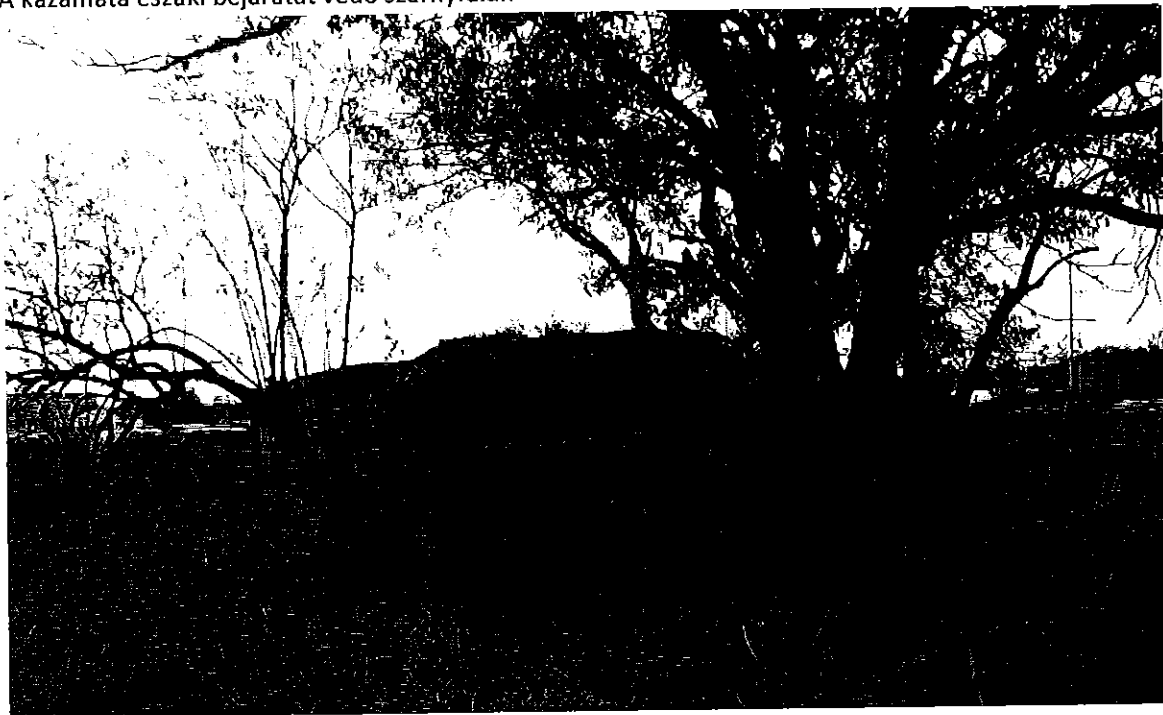
Pap Ádám okl. építész
építész vezető tervező - É/1 06 0094
településrendezési vezető tervező - TT1 06 0094
műemléki szakértő - műemléki érték dokumentálása - 21-0221

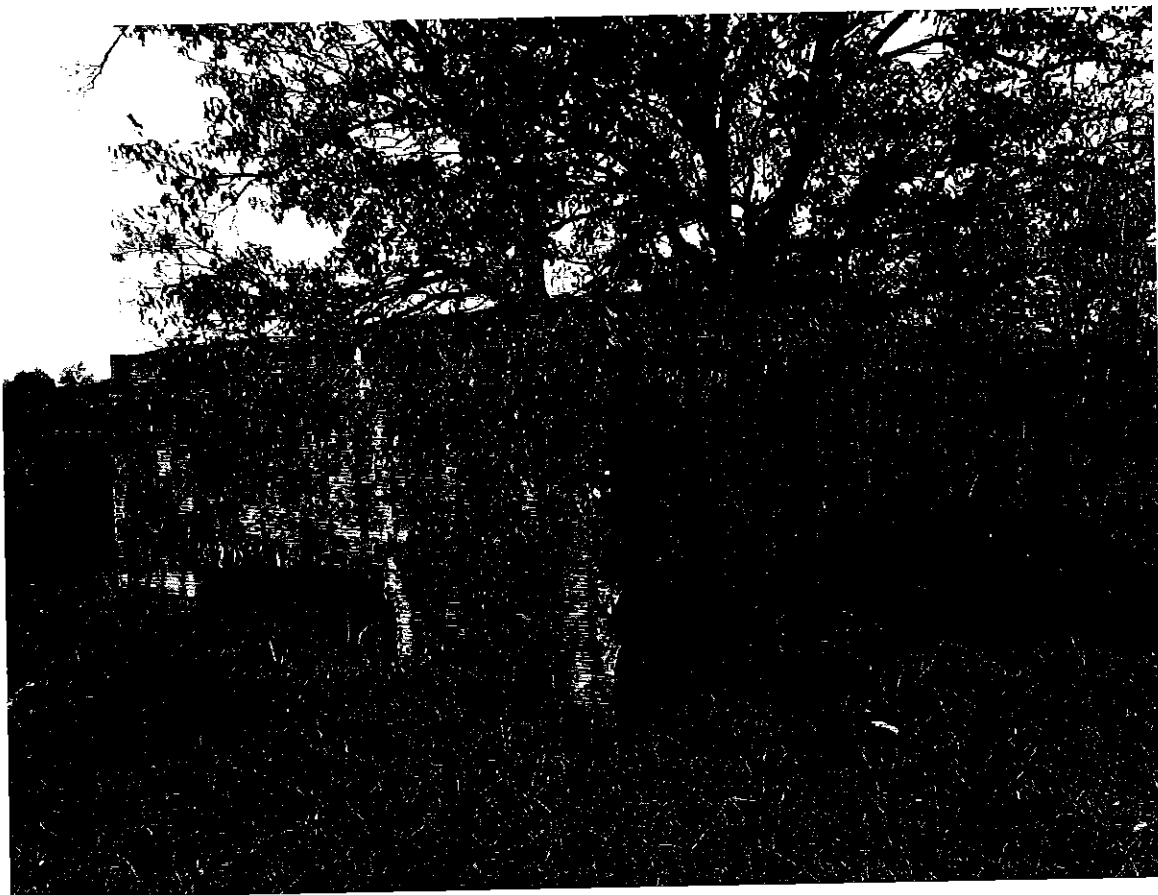
2023. október 22.

FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

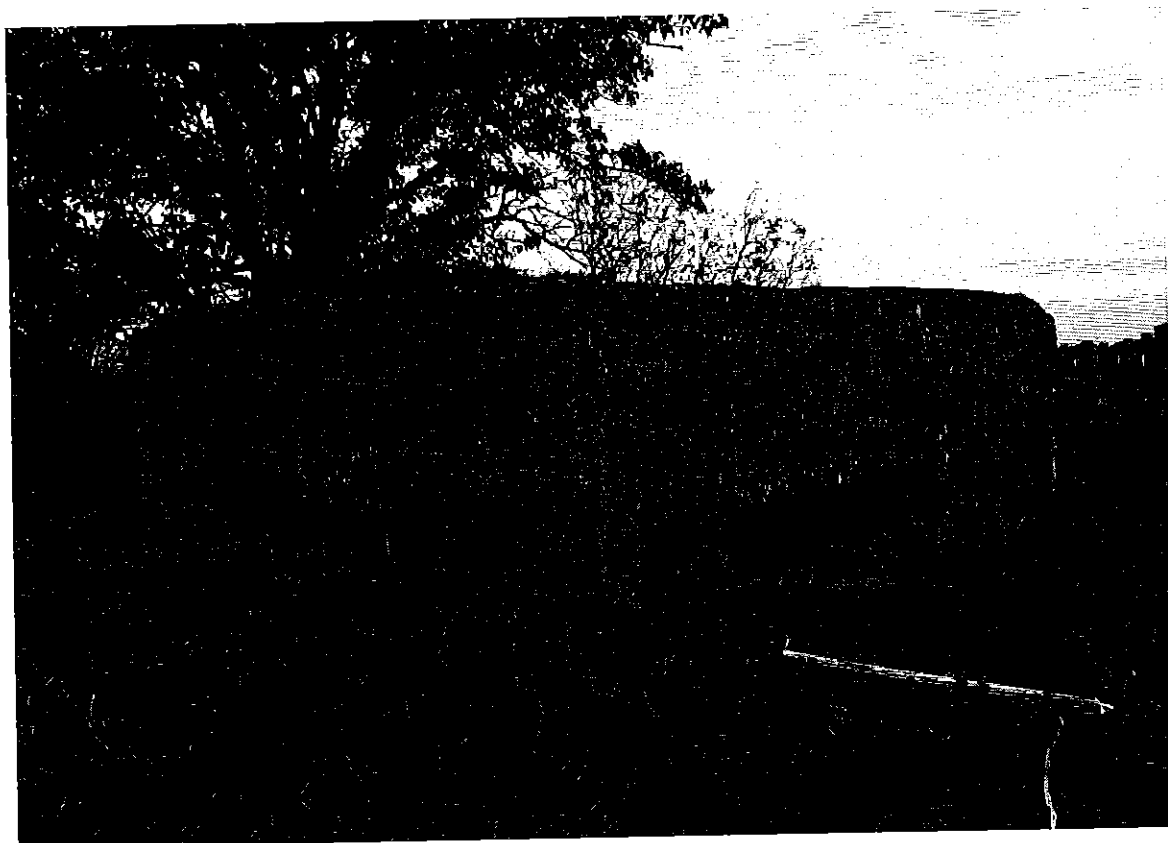

A kazamata északi bejáratát védő szárnyfalak

A kazamata földből kilátszó, lecsapott sarkú földéme (felül) és oldalazó lőrései (alul)

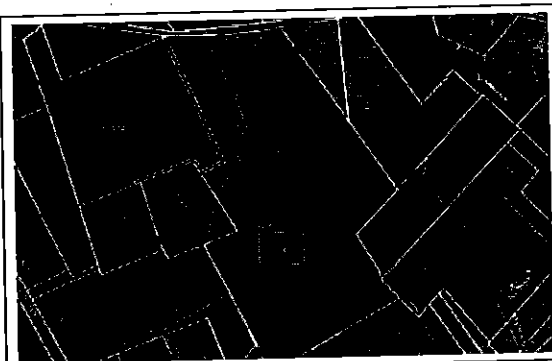

CÍM

Mórahalom, Külterület (hrs.: 0406/259)

BÉPÍTÉS, KÖRNYEZET

Mórahalom külterületén, a Móra-dombtól dél-keletre, kisebb kiemelkedésen, jórészt a földbe süllyesztve található az egykori tüzérségi kazamata.

TÖRTÉNETI ÖSSZEFOGLALÓ

A Tito vezette Jugoszláviával megromlott viszony következtében kialakult politikai hisztéria vezetett a magyar-jugoszláv határt több mint 600 kilométer hosszban, 10-20 kilométer mélységben kísérő ún. Déli Védelmi Rendszer országerődítésének, a magyar „Magainot-vonalnak” a kiépítéséhez. Az építkezések szovjet hadmérnökök tervei alapján 1952-ben kezdődtek és 1955-ben, Rákosi Mátyás leváltásakor félbeszakadtak. A többezer kiserőd és a földművek megvalósítására az akkori magyar GDP 25%-át költötték el.

Az országerődítés megmaradt eleme a vasbetonból készült, földdel borított tüzérségi kazamata két lőirány pásztázására alkalmas lőréseivel. A kazamata északon beton szárnyfalakkal védett bejáratral rendelkezik. Az erődrendszer elemeit egykor futóárkok, földművek és ún. tábori erődítési elemek kapcsolták össze, ezekből mára nem maradt semmi látható nyom.

VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

A szovjet hadmérnökök által készített tőpustervek szerint épült, két lőirányt pásztázó oldalazómű (kazamata). A földbe süllyesztett létesítménynek csak földborításától részlegesen megfosztott földeme és két lőrése látható a felszín fölött.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az objektum kitisztítása, földborításának pótlása és hiányzó vasajtajainak a meglévő tőpustervek szerinti pótlása szükséges. A bejáratok előtti, szárnyfalakkal védett aknába omlott földet szintén el kell távolítani a bejutás biztosításához.

JAVASOLT VÉDETTSÉG

A magyar erődítéstörténet utolsó stációja, egy korszak történetének meghatározó emléke, így helyi védelme feltétlenül indokolt.